

نَّبِيُّ الْمُّكَ�رَ أَنَّ مَنْ يَعْوَذُ بِهِ اللَّهِ فَلَا يَضُرُّهُ شَيْءٌ إِنَّمَا يَعْلَمُ دُولَتُهُ

Isaan kafaran [erga duune booda] hin kaafamnu jechuu dubbatan. «Eeyeen! Gooftaa kiyatti kakadhee, dhugumatti isin ni kaafamtu. Ergasii wanti dalagdan hunduu isinitti himama. Sunis Rabbiin irattti salphaadha.» jedhiin. Al-Qur'aan 64:7

Jireenya Duâ€™aan Boodaa

Description

Dur irraa kaase hanga ammaatti gaafin, â€œEessa kaâ€™ee garam deemaa jira?â€edhu sammuu dhala namaa dhamaasaa kan jiruudha. Deebii kanaa ima barbaadu. Garuu madda sirrii keessa waan hin barbaannef baayâ€™een isaanii argachuu hin dandeenye. Gaafiin â€œDuâ€™aan booda jireenyi ni jiraa?â€ jedhu wal-dhabbi fi mormii baayâ€™ee kan kaase fi ammas kan kaasaa jiruudha. Namni erga duâ€™ee ni kaafamaa moo akkanumatti biyyee taâ€™ee hafaa? Osso hin kaafamiin biyyee taâ€™ee kan badu yoo taâ€™e, maaliif uumame ree? Seenaa keessatti mootummoonni abbaa irree cunqursaa fi miidhaa hangana hin jedhamne ilma namaa irraan gahanii jiru. Cunqursaa fi hacuccaa raawwatan kanaaf mana murtiitti dhiyaatanii osso hin adabamin duâ€™anii jiru. Cunqursaa raawwatan kanaaf osso hin gaafataminii fi hin adabamiin akkanumatti biyyee taâ€™anii ni hafuu? Gaafii kanaa fi kan kana fakkaatan of gaafachun yoo itti xinxallanii fi qoratan, duâ€™aan booda jireenyi akka jiru amanuun wanta nama dhibuu miti.

Kana Beektu Laata?

Jireenyi ilma namaa marsaa afur qabdi.

Marsaan 1ffaan garaa haadhaa keessa

Marsaan 2ffaan addunyaa tana keessa

Marsaan 3ffaan garaa dachii (awwaalcha) keessa

Marsaan 4ffaan Jireenya boodaa (Aakhiraati), iddoon jireenya isaa/ishii jannata yookiin jahannam.

Rabbiin jahannam irraa nu baraare qubanna keenya Jannata haa taasisu.

Toolee, ilmi namaa eessa akka kaâ€™e osso yaadate fi itti xinxalle garam deemaa akka jiru salphatti beekaa. Uumama jalqabaa dagachuu isaatu garam akka deemu isa wallaachise. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) haala kanaan ilma nama akka xinxallan affeera.

أَوَلَمْ يَرَ إِنَّمَّا خَلَقْتَهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ

â€œSila ilmi namaa akka Nuti bishaan saalaa irraa isa uumne hin arginee? Yeroma san inni mormaa ifa bahaa taâ€™ee argamaâ€¢ Suuratu Yaasin 36:77

â€œFakkeenyaa Nuuf godhuun uumama isaa dagatee, â€œLafee erga bututtee booda eenyuu jiraachisa?â€¢ jedha.â€¢ Suuratu Yaasin 36:78

Uumama jalqabaa dagachuun gaafi armaan olii akka dhiyeessanii fi duâ€™aan booda jiruun jiraachu akka morman nama taasisa. Duâ€™aan booda lamuu kaafamu ragaa maalii qabnaa? Ragaaleen duâ€™aan booda lamuu kaafamun akka jiru agarsiisan lakkoofsa hin qaban. Garuu ammaaf, Aayata (Keeyyattoota) Qurâ€™aanati fi Hadiisa sahihti of daangeessun muraasa isaanii ni ilaalla.

Ragaa 1ffaa: kuni nama gaafi armaan olii gaafateef deebii kennameedha.

قُلْ يُحِيِّهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

â€œKan yeroo jalqabaa ishii (lafee) uumetu jiraachisa.â€ Jedhi. Inni uumama hundaa Beekaadha. â€œSuuratu Yaasin 36:79

Kuni lafeen erga bututtee booda jiraachisuun akka dandaâ€™amu raga tokko. Jechi Rabbii, â€¢**Kan yeroo jalqabaa ishii (lafee) uumetu jiraachisaâ€¢** jedhu, ragaa jala muraa fi ifa baha ilmi namaa lamu deebifamu (kaafamu) agarsiisudha. Akkuma Rabbiin jedhe,

Ù^ÙŽÙ‡Ù•Ù^ÙŽ ØÙ„,Ù·ÙŽØ°Ù•ÙŠ ÙŠÙŽØ·Ù'Ø·ÙŽØ£Ù·
ØÙ„,Ù'Ø®ÙŽÙ,Ù'Ù,ÙŽ Ø«Ù·ÙÙ·ÙŽ ÙŠÙ·Ø¹Ù·ÙŠØ·Ù·Ù‡Ù•Ù^ÙŽÙ‡Ù•Ù^ÙŽ
Ø£ÙŽÙ‡Ù•Ù^ÙŽÙ†Ù·Ø¹ÙŽÙ,,ÙŽÙŠÙ·Ù‡Ù•

â€œInni (Rabbiin) Kan uumiinsa jalqabu ergasii kan deebisuudha. [Deebisee kaasun] Isa irratti garmalee salphaadha.â€ Suuratu ar-Ruum 30:27

Akka sammuu keenyattu wanta haarawa uumutu salphaadha moo wanta bade deebisutu salphaadhaa? Wanta bade deebisutu salphaadhaa mitiree? Kanaafu, ilma namaa erga duâ€™e deebisee jiraachisun wanta Rabbiin irratti ulfaatu ree? Kana itti xinxalluuun lamu kaafamun akka jiru amanuun wanta ulfaatu miti.

Ragaa 2ffaan jecha Rabbii, â€œInni uumama hundaa Beekaadha.â€ Suuratu Yaasin 36:79 Rabbiin uumamtoota hundaa kan beeku taâ€™ee osoo jiru akkamitti deebisuun dadhabaa? Wantoota akkamitti akka uumu fi akkam akka taâ€™anis ni beeka. Uumamtoota lamuu deebisuun gonkuma hin dadhabu.

Ragaan 3ffaanâ€“

Ø£ÙŽÙ^ÙŽÙ,,ÙŽÙŠÙ'Ø³ÙŽ Ø§Ù,,Ù'ÙŽØ°Ù•ÙŠ Ø®ÙŽÙ,,ÙŽÙ,ÙŽ
Ø§Ù,,Ø³Ù'ÙŽÙ ÙŽØ§Ù^ÙŽØ§Ø^Ù•Ù^ÙŽØ§Ù,,Ù'Ø£ÙŽØ±Ù'Ø¶ÙŽ Ø·Ù•
Ù,ÙŽØ§Ø^-Ù•Ø±Ù•Ø¹ÙŽÙ,,ÙŽÙ‰Ù° Ø£ÙŽÙ†ÙŠÙŽØ®Ù'Ù,,Ù•Ù,ÙŽÙÙ
Ø«Ù'Ù,,ÙŽÙ‡Ù•ÙÛÙ Ø·ÙŽÙ,,ÙŽÙ‰Ù°Ù^ÙŽÙ‡Ù•Ù^ÙŽ
Ø§Ù,,Ù'Ø®ÙŽÙ,,Ù'ÙŽØ§Ù,Ù•Ø§Ù,,Ù'Ø¹ÙŽÙ,,Ù•ÙŠÙÙ

â€œSila Inni samiwwanii fi dachii uume fakkaataa isaanii uumuu irratti dandaâ€™a mitii?
Eenyen (dandaâ€™adha)!Inni akkaan uumaa, Beekaadhaâ€¢ Suura Yaasin 36:81

Aaya tana akka ifa taâ€™uuf karaa biraatin,â€œSila Rabbiin Samiwwanii fi Dachee uumuu hin dadhabin ilma namaa lamu uumuun Isa dhibaa? Rabbiin kan akkaan waa uumu, ammas Rabbiin Beekaa dhaâ€¢

Dhugumatti uumamni samii fi dachii uumama ilma namaa caalaa guddaadha. Kan wanta guddaa uumu dandaâ€™u wanta xiqqaa uumun Isa hin dhibu.

Ragaa 4ffaa: â€œInni akkaan uumaa, beekaadha.â€¢ Suura Yaasin 36:81 Jechi al-Khallaaq jedhu sifaata (amala) Rabbii olâ€™aanuti. Amala itti fufinsaa agarsiisa. **Al-khallaaq** jechuun **yeroo hundaa keessatti wantoota hundaa kan uumuu** jechuudha. Kanaafu, Rabbiin Al-Khallaaq (yeroo hundaa kan uumu) waan taâ€™eef lafee yeroo lammataaf jiraachisun Isatti hin ulfaatu jechuudha.

Ragaa 5ffaa:

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

â€œAjajni Isaa yoo waan tokko fedhe, â€œTaâ€™iâ€¢jechuma qofa; yoosu taâ€™aâ€¢ Suuraa Yaasin 36: 82

Rabbitiin Qulqullaaâ€™an oltaâ€™e wanta tokko yoo fedhe, fedhii Isaa wanti jalaa kuffisu tokkollee hin jiru. â€˜Taâ€™iâ€¢ jennaan yeroma san taâ€™ee argama.

Ragaa 6ffaa:

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

â€œRabbitiin mootummaan waan hundaa harkaa Isaa jiru qulqullaaâ€™e. Garuma Isaatti deebifamtu.â€¢ Suura Yaasin 36:82

Rabbitiin subhaana jechuun of qulqulleessa. Hanqinna fi dadhabbinna kamirraayyu of qulqulleessa. Lafee erga bututte deebisu dadhabuu irraayis of qulqulleessa. Lafee bututte deebisuu akka dandaâ€™u ni mirkaneessa.

Ragaa 7ffaa: ﴿اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَدًا وَأَنْتُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجِعُونَ﴾ Suura Yaasin 36:82

Uumamtoota kanniin Rabbiin uumun ergasi wanta gaariitti isaan ajajuun, wanta badaa irraa isaan dhowwuun, Ergamtoota isaaniif erguuun, lolli muâ€™iminaa fi kaafira jiddutti uumamuun ergasii dhimmichi herreega (hisaaba) malee akkanumatti hafuu gamnummaa irraayyi miti. Kana irra, lamu kaafamun wanta hin oolledha. Kuni ragaa sammuuti. Namni wanta badaa fi cunqursaa hojjate, yakka raawwateef osoo hin adabamin yoo duâ€™e, ergasi akkanumatti badee ni hafaa? Mootummonni abbaa irree cunqursaa hangana hin jedhamne raawwatan mee seenan haa lakkaaâ€™u. Cunqursaa fi hacuccaa san hundaaf akkanumatti osoo hin adabamin ni hafu? Gonkumaa hin hafan. Ni kaafamu, gara Rabbii ni deebifamu.

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَدًا وَأَنْتُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجِعُونَ﴾

﴿Sila Nuti taphumaaf waan isin uumnee seetu (yaaddu)? Ammas isin gara Keenyatti deebifamu dhabuu yaaddu?﴾ (Suuraa Al-Muâ€™uminuuna:115)

Ragaa 8ffaa: ﴿Sila namni akkanumaan dhiifamu yaadaa? Sila inni bishaan saalaa kan dhangalaafamu irraa hin turre? Ergasii dhiiga ititaa taâ€™ee, [achi nama godhee] uumee guute. Isa irraas cimdii lama dhiiraa fi dhalaa taasise. Sila [Rabbiin akkas godhe sun] duâ€™aa jiraachisu irratti dandaâ€™aa mitii﴾ Suura Al-Qiyaama:36-40

Mee uumamu keenya itti haa xinxallinuu. Bishaan saalaa dhangalaâ€™a furrii fakkaatu irraa Rabbiin nu uume. Furrii san irraa eenyutu nama uumuu dandaâ€™aa Rabbiin malee? Ofii of uumu dandeeyaa? Bishaan furrii fakkaatu kana irraa nama akkana bareedu kan uume akkamitti lafee bututte nama godhee deebisuu dadhabaa? Dhugumatti Rabbiin ilma namaa ni kaasa.

Ragaa 9ffaa: Mallatoolee Guyyaa Qiyaamaa (Kaafamaa) agarsiisan: Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™ala) akkana jedha:

﴿Sila Qiyaaman tasa Isaanitti dhufu malee maal eegu? Mallattooleen ishii dhufaniiru. Yeroo ishiin isaanitti dhufte gorfamuun isaanii akkamitti isaaniif taâ€™a﴾ Suura Muhammad (47):18

Dhugumatti mallatooleen guyyaa qiyaama baayâ€™een isaanii dhufanii jiru. Mallatoolee kanniin keessaa kan yeroo amma ana dinqisisuu fi Guyyaa Qiyaama na yaadachisu Hadiisa Rasuulaa (SAW) armaan gadi kana: Abu Hureyraan akka gabaasanitti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:

﴿Namoota gosa lamaa warra ibiddaa irraa taâ€™an kanneen ani amma hin agarretu dhufa. Isaanis; 1ffaa: namoota qaccee (halangee) akka eegee horii fakkaatu qabanii fi qaccee kanaan namoota ittiin reebaniidha. 2ffaa: dubartoota uffatanii garuu qullaa taâ€™an. Ofiiliee dabaniif namootas baditti kan dabsaniidha. Mataan isaanii akka dalluu gaala bukhti gara tokkotti dabuuti. Jannata hin seenan, fooli ishiis hin argatan. Fooliin ishii fageenya hanganaa hanganaa irratti osoo argameyyu.﴾ [Sahih Musliim 2128](#)

Namoonni qacceen (halangeen) nama tuman (reeban) baayâ€™een isaanii mana hidhaa keessatti. Kuni nurraa dhokataa taâ€™uu dandaâ€™a. Haa taâ€™uu malee, dubartoota uffatanii garuu qullaa deeman wanta guyya guyyaan arginuudha. Uffatte garuu wanta xiqqoo qaama ishii hin haguugne ofirra keette. Rasuulli fedhii ofitiin kan hin dubbanne dhuguma jedhan. Nageenyi fi rahmanni Rabbii isaan irratti haa jiraatu. Wanti waggoota 50 ykn 100 dura hin jirre kunoo amma argame. Namoota qacceen nama tuman ykn dubartoota qullaa deeman kanniin yommuu argitu, guyyaan Qiyaamaa akka dhuftu mirkanefachuuun hojii gaggaarii hojjachuun akka of qopheessitu si taasisa.

Mallatooleen guyyaa Qiyaamaa baayâ€™ee fi guyya guyyaan mulâ€™ataa kan jiraniidha. Namni qaruteen mallatoolee kanniin irratti xinxalluun yeroon of qopheessa.

Namni Guyyaa Qiyaamatti erga amane of qopheessu qabaa malee, â€œGuyyaan Qiyaamaa yoom dhufti? Dhugaa kan dubbatan yoo taatan abbooti keenya deebisaa mee?â€ jechuun mormu hin qabu. Guyyaan Qiyaama guyyaa fi saâ€™aati kanatti dhufti wanta ofirraa jennu miti. Guyyaa itti dhuftu Rabbiin qofatu beeka. Wanti ni dhufa jedhame guyyaa Rabbiin fedhe osoo hin dhufin hin hafu.

Guduunfaa

â€¢ Duâ€™aa kaafamuun madaala haqaa dhaabufi. â€œ**Dhugumatti Qiyaaman dhuftaa jirti. Akka lubbuun hundii waan hojjatte mindeefamtuuf jecha ishee dhoksuttin dhihaadha.Namni isheetti hin amaniin, kan fedhii isaa hordofe ishee irraa si hin garagalchin! (Yoo isa hordofte) ni badda.**â€ Suuraa xaahaa:15-16

â€¢ Dhaloonti tokko darbee dhaloonti biraat dhuftuun guyyaan qiyaama hin dhuftu jechu miti. Guyyaa tokko tasa dhufti.

â€¢ Guyyaa Qiyaamatti amananii hojii gaarii hojjachuun of qopheessun amala nama qaruuteti.
â€¢ Sheyxanaa â€˜Guyyaan Qiyaamaa hin jirtu.â€™ jedhe sitti hasasu hin dhagahin ni baddaati.
â€¢ Imaana Guyyaa Qiyaama onnee tee keessatti hidda qabsiisuuf suuralee Qurâ€™aana kanneen armaan gadi hiika isaanii waliin sirritti qoâ€™adhu. Suuratu Qaaf (50), ax-Xuur(52), Ar-Rahman(55), Al-Waaqiâ€™a(56), Al-Haaqqah(69), Al-Qiyaama(75), An-Naba(78), At-Takwiir(81), Al-Infixaar(82), Al-Inshiqaaq(84), al-gaashiya(88), al-fajr(89) fi kkf.

â€¢ Yakka cunqursitooni (zaalimonni) hojjatani fi dubartoota qullaa yaaâ€™an yommuu ilaalan Guyyaan Qiyaama akka dhuftu bilic godhe namatti agarsiisa. Sababni isaas, yakka raawwataniif osoo hin adabamin addunyaa tana irraa duâ€™u.

â€¢ Aakhiratti (Jireenyaa Boodatti) amanuu dhiisu fi ishiif qophaaâ€™u dagachuun adabbii hamatti kan nama geessudha.

Kitaabban wabii:

Tafsiir suuratu Al-Baqarah-jildii 1, fuula 106-107, ibn Useymiin

Ragaalee cicimoo Kan Guyyaa Kaafamaa

Date Created

September 16, 2017

Author

admin